

обійтися. Рекламуючи окремі речі, реклама водночас рекламує і певний набір, їх кількість, визначає норму споживання і водночас запроваджує певну психологію споживання. А ця психологія в свою чергу визначає коло матеріальних і духовних цінностей.

Варто зазначити, що останнім часом саме естетична і соціально-культурна функції реклами вивчаються найпослідовніше (Л. Васильєва, О. Оленіна, О. Проценко, І. Победоносцева, Р. Сапенко та ін.). Позиція цих авторів співпадає в оцінці реклами як частини широкого культурного простору: миттєвих і вічних ідеалів, підсвідомих прагнень і усвідомлених бажань. В цьому контексті, щоб краще зрозуміти соціальний і культурологічний аспект реклами доречним є звернення до авторської літератури із даної проблематики.

Феномен реклами є складним поліструктурним культурним явищем людської життєдіяльності і визначається як складний комунікативний процес, в ході якого формується бажаний образ потреб та інтересів, що націлені на задоволення життєдіяльності людини як споживача та творчої особистості, та спричиняє зміну повсякденного світу і соціальної реальності.

Список використаних джерел:

1. Бове К. Современная реклама / К. Бове, У. Аренс [пер. с англ. О. Панкова] – Тольятти: Издательский дом Довгань, 1995. – 704 с.
2. Федь А. Філософсько-естетичний аспект реклами/ А. Федь, І. Федь Реклама і дизайн XXI сторіччя: освіта, культура, економіка: Збірник наукових праць / Інститут підприємництва, права і реклами; Є. Антонович (ред.). – К., 2001. – 271 с.

Понікаровська Н.А.

аспірант,

Науковий керівник: Панков Г.Д.

доктор філософських наук, професор,

Харківська державна академія культури

КОНЦЕПТ Д. ЗЕЛЕНІНА ЩОДО ПОХОДЖЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ. ПЕРСПЕКТИВИ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У 1916 році у світ вийшла робота «Очерки русской мифологии. Умершие не своей смертью и русалки» авторства видатного етнографа, дослідника слов'янської культури Д. К. Зеленіна [3]. Робота одразу привернула до себе увагу новизною його погляду щодо походження персонажів слов'янської міфології через демонізацію померлих. Власний інтерес до цієї теми автор пояснює наступним чином: «Літо 1909 року я присвятив етнографічному та антропологічному дослідженню «бесермян» – малолюдного народу невідомого доки походження, що живе у Вятській губернії. Із описаних мною при цьому

дослідженні бесермянських повір'їв та обрядів особливо мою увагу привернув так званий «куяськон», тобто особливий вид жертви, що приноситься із зневагою, зі страхом та ненавистю [...] В бесермянських обрядах особливо ясно та випукло вимальовувалися як мотиви до принесення цих своєрідних жертв, так і особливо – природа тих істот, кому ці жертви приносяться. Ці істоти – звичайні люди, померлі передчасною та неприродною смертю... Моя стаття про цей «куяськон» досить несподівано для самого мене розрослася у дослідження» [3, с. 29]. Закінчуючи передмову, Д. К. Зеленін пише: «У цій статті мені вдалося встановити новий науковий висновок, який [...] буде мати велике значення не тільки для руської міфології, але і у загальній порівняльній етнографії. Маю на увазі висновок про те, що у народних віруваннях померлі поділяються на два розряди, що різко відрізняються: померлі предки, з одного боку, та померлі передчасною неприродною смертю – із іншого» [3, с. 30].

В процесі дослідження автор оглядово торкається майже кожного аспекту побутування народних уявлень про заложних, а саме: вводить новий термін у поле наукової лексики; окреслює його межі та змістовну складову; декларує новий міфологічний концепт і пропонує новий підхід до визначення походження міфологічних істот; виявляє особливості обрядової культури; описує «заняття» заложних; здійснює спробу класифікації за гендерним принципом (заложні та русалки); використовуючи метод порівняльної етнографії вивчає мордовські, турецькі, бурятські, монгольські, литовські, сербські і навіть англійські уявлення про заложних, чим безперечно не просто робить певний вклад у вивчення цієї проблеми, а закладає міцний фундамент для подальших наукових досліджень.

Запропонований Д. К. Зеленим міфологічний концепт лягає в основу декількох ґрунтовних наукових досліджень з етнографії і філології. Так окремому аспекту народної обрядової культури, а саме звичаю особливим способом поминати заложних, присвячено статтю видатного українського етнографа В. В. Білого [1, с. 82]. Дослідженню походження міфологічних істот у слов'янській культурі присвячено працю російського філолога і етнографа Л. М. Виноградової [2, с. 25], яка наголошує, що у самому судженні про те, що генетичне коріння персонажів «нечистої сили» сходять до душ померлих немає нічого нового, і що за народними уявленнями головною ознакою демонів є їх хтонічне, а не небесне походження. Окреслюючи коло міфологічних істот, що належать до категорії заложних покійників, Л. М. Виноградова розділяє їх на десять груп, що порівняльно з розвідками Д. К. Зеленина, який розділяв заложних тільки за гендерною приналежністю, може сприйматися як більш вдала спроба розгорнутої класифікації.

Поетику і метафору поховальної і поминальної обрядовості східних і південних слов'ян вивчає російський філолог і етнограф О. О. Седакова [5, с. 38]. На матеріалі поховальної і поминальної обрядовості, фольклору, побутових повір'їв, автор розглядає традиції, що пов'язані із архаїчними уявленнями про смерть, померлих і посмертне буття. Автор продовжує розвивати думку Д. К. Зеленина щодо диференціації померлих за протиставленням своя/не своя смерть, і значно поглиблює його тезу про те, що

зложні не відбувають свого віку. Для з'ясування цього уявлення автор звертається до архаїчної семантики, яка реконструюється в слов'янському «вік», тлумачить його як час витрачення первинно закладеної в людину життєвої потенції, і пов'язує його із поняттям *доли*. Поряд із розглядом «недожитого віку» як причини появи демонологічних істот, автор висуває цікаву думку про «зажитий вік», а також оглядово торкається проблематики посмертного ходіння.

Питанню співвідношення міфологічних і календарних «складових» персонажів слов'янської міфології присвячені наукові розвідки філолога і фольклориста Т. А. Агапкіної [4, с. 145]. Дослідниця зазначає, що окрім нечистих покійників у міфології наявні образи демонів, які можуть з'являтися тільки у певні пори року. «Пересічення» у народній думці образів нечистих, суть зложних, покійників і цих демонів на думку автора народжує таких персонажів як русалки, тодорці (балканський фольклор), наві. Т. А. Агапкіна також спирається на концепт Д. К. Зеленина, і трактує нечистих покійників як певний «резерв», із якого в значній мірі і формується ряд різноманітних слов'янських демонів.

Перелік зазначених робіт дає можливість зробити висновок, що проблематика зложних як окремої категорії покійників не має культурологічного вивчення, хоча наукові розвідки щодо неї мають загальні точки дотику. Невирішеним залишається ряд питань: при наявності чітко окресленої змістовної складової терміну, відсутні критерії визначення покійного як зложного; додаткового дослідження потребує питання генезису і трансформації образу зложних в процесі історичного і соціально-культурного розвитку; визначення потребують функції, що виконували ці уявлення в житті певної соціально-культурної спільноти; не приділено належної уваги дослідженню специфічних закладених у цих уявленнях механізмів культуротворчості; народні уявлення про зложних органічно входять до системи танатичних уявлень і логічним чином пов'язані із певними цінностями, які потребують окремого вивчення; інтерес викликає сучасний стан цих уявлень, їх вигляд і місце в сучасній українській культурі. Таким чином, народні уявлення про зложних покійників потребують детального вивчення в межах культурологічного підходу із залученням генетичного, діяльнісного, структурно-функціонального і аксіологічного методу до вивчення соціально-культурних явищ.

Список використаних джерел:

1. Білий В. До звичаю кидати гілки на могили «зложних» мерців / Етнографічний вісник, Книга 3 // Львів: З друкарні української академії наук, 1926. – С. 82-94.
2. Виноградова Л. Н. Народные представления о происхождении нечистой силы: демонологизация умерших // Л. Н. Виноградова. Славянский и балканский фольклор. Народная демонология. – М.: «ИНДРИК», 2000. – 400 с.
3. Зеленин Д. К. Избранные труды. Очерки русской мифологии. Умершие не своей смертью и русалки // Д. К. Зеленин. – М.: «ИНДРИК», 1995. – 432 с.

4. О тодорцах, русалках и прочих навях (мертвецы-демоны и «нечистые» покойники в весеннем календаре славянских народов) // Т. А. Агапкина. *Studia mythologica slavica*. V II. – 1999. – С. 145-160.

5. Седакова О. А. Поэтика обряда. Погребальная обрядность восточных и южных славян // О. А. Седакова. – М.: «ИНДРИК», 2004. – 339 с.

Соїч В.П.

студентка,

Рівненський державний гуманітарний університет

КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ НОВІТНЬОЇ ДОБИ

Культурний розвиток країни є одним із найбільших показників розвитку держави. Важливе місце серед політичних функцій держави, що регулюють внутрішнє життя суспільства, посідає державна культурна політика. Після проголошення незалежності України, головною метою в цій сфері мала стати така культурна політика, яка б цілком відповідала ідеям національно-культурного відродження. Багато вітчизняних і зарубіжних дослідників, а саме О.А. Гриценко, Карлова В.В., І.М. Дзюба, О.В. Кравченко, В.Я. Малиновський, В.В. Солодовник, Дрожжина С.В, та інші досліджували питання, що стосуються державної політики та її законодавчого регламентування, вивчали різні аспекти даної теми. Тому метою даної розвідки є розгляд вирішення проблем соціокультурного розвитку України та висвітлення недоліків у культурній сфері.

Нормативно-правові акти, що регулюють загальні питання функціонування культурних відносини за конкретними видами діяльності, окремі аспекти культурної діяльності становлять правове підґрунтя організації та функціонування культурної сфери в Україні. Головним для всієї цієї системи законодавства є Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р., який нарешті замінив «Основи законодавства України про культуру», ухвалені ще у 1992 р., і по суті, став новим законодавчим актом, що відкрив перспективи вдосконалення всієї правової бази цієї сфери в істотно зміненій суспільній, культурній, економічній ситуації в Україні.

У правовому регулюванні сфери культури норми Конституції України відіграють найважливішу роль, яка безпосередньо не регулює діяльність суб'єктів і об'єктів державного управління культурою. Водночас соціально-економічні реалії реформування сфери культури, коли напрацьовується новий тип взаємовідносин держави з організаціями культури, об'єктивно потребують правового регулювання на рівні базового закону, де визначаються правові засади, принципи діяльності у сфері культури, мистецтва, суміжних сфер суспільного життя, регулюються відносини, пов'язані зі створенням, поширенням, збереженням та використанням культурних цінностей тощо.